

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravitelstvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Doležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisni se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Nekaj o šulvereinu in še kaj.

Govor dr. Gregorčca v drž. zboru dne 22. sušca 1889.

(Dajé.)

Predsednikov namestnik pri nemškem šulvereinu je javno nekje — menda na Dunaji — trdil, da vzdržnje šole samo za nemško deco. Žali Bog, to ni res. Sam predsednik gospod dr. Weitlof je lani to obstal priznavši, da se v šulvereinske šole vsprejemajo tudi nemški otroci, za vsem jih je 10—12 %. Toda tudi to ni popolna resnica..

V Pekrah ima nemški šulverein svojo dvorazredno šolo. V njo zahaja sedaj 85 učencev. Med temi je samo jeden otrok nemšk. (Čujte, čujte! na desni! — Živahno posmehovanje na levi. — Poslanec dr. Weitlof: To je izvrstno!) Tukaj bi vendar državnega nadzornika ljudskih šol po milosti nemškega šulvereina prosil, naj si daje svoje znanosti v računstvu nekoliko obnoviti in našel bode, da to ne pomenja 10—12 %, ampak 98 % in nekaj desetink povrh. (Veselost na levi.) Iz Sevnice mi poročajo, da obiskuje tamošnja šulvereinska šola okoli 30 učencev, samih Slovencev, to znaša naravnost 100 %.

Nemškemu šulvereinu očitamo, da slovenskim občinam posojil ponuja proti temu, da za tem same svojo slovensko materinščino kot poučni šolski jezik izrinejo in nemško tujščino vsprejmejo. (Čujte, čujte na desni.) Agenti nadlegujejo čestokrat občine s takšnimi ponudbami. To očitamo nemškemu šulvereinu.

Gospod poslanec dr. Weitlof je lani temu ngovarjal; bržčas si je stvar tako mislil, da vodstvo šulvereina pismenih ponudeb ne dela in da vodstvo ne razpošilja v to svrhu agentov. Mogoče! Vendar to se reče toliko, kakor dlako cepiti ter stvari bistveno zelo nič ne izpreminja. Meni so povedali naslednji dogodek: V Pirešici, v večji vasi pri Celji na južnem Štajarskem, bili so nekokrat kmetje številno zbrani

v gostilnici. Sedaj pridejo, ne rečem agenti, da ne iznemirim gospodov na levi strani, (Posmehovanje na levi, poslanec dr. Weitlof: Le po njem!) ampak udje nemškega šulvereina. Ti ponudijo kmetom tisoč goldinarjev. (Posl. dr. Steinwender: za vsacega otroka?) Da bi skušnjavo storili mikavnišo, potisnejo tisoč goldinarjev kmetom prav pod nos na mizo. (Poslanec Vošnjak: Gola resnica! — Poslanec Ghon: Bil je pač ponarejen tisočak! — Živahna veselost na levi.) No, tedaj pa res ni lepo, ako nemški šulverein s ponarejenimi tisočaki krošnjari! (Čujte, čujte! — Živahna veselost in smeh na desnici!) Kmetje ponujenih tisoč goldinarjev niso marali, še dotakniti se jih niso hoteli, in tako so udje nemškega šulvereina morali sramotno pobrati se s svojim denarjem vred. Madjari bi rekli: Proč z nemškim šulvereinom! (Dolgotrajen smeh in veselost.) Ti priprosti slovenski kmetje so veliko častitljivejši mimó onih poluomikanih šulvereinovcev, kojim je narodnost roba, katera se more prodati in kupiti in ž njo krošnjariti, kakor poljski Judje krošnjarijo z zajčjimi kožami ali s starimi hlačami. (Veselost!)

Sploh pa vsa komedija nemškega šulvereina izgublja prvo zanimanje ter leze rakovo pot, vsaj na Kranjskem in Štajarskem. Število učencev v šulvereinskih šolah pojema, šole v Mavrlu na Kranjskem, ono v Libojah in Šusemu so zaprli. (Glasi na levi, kje?) V Šusemu ali Süssenheimu. To bi torej kazalo na začetek konca. Ako še „združeni kristjani“ kedaj kot popolni zmagovalci prikorakajo v krasno novo mestno hišo Dunajsko. — (Posl. dr. Weitlof: to se ne bode zgodilo!) Jaz upam, da se bode zgodilo. (Živahna veselost, na levi.) Kakor zadnje volitve kažejo, je to zelo mogoče. (Posl. dr. Weitlof: So v manjšini! Veselost na levi.) Trdim tedaj, kadar bodo „združeni kristjani“ tam kot zmagovalci svoje sedeže zasedli, pogнали bodo tudi pokroviteljstvo Dunajskega mesta nemškemu šulvereinu pred noge.

Sedanjšega šolskega zakona izprememba bode se prej ali slej gotovo vršila, (Oho, na levi), ter bode tudi nemškemu šulvereinu pripadajala smrtno rano. (Posmehovanje na levi.) Na izpremembo merijo že trije predlogi, četrtega še pričakujemo. (Čujte, čujte, na levi.) Bržčas ne bode nobeden predlog v svojej prvotni obliki vzprejet. Toda prišlo bode do porazumljenja. (Čujte, čujte! na levi.) Pri tem porazumljenji pa bomo narodni zastopniki na (desni) strani visoke zbornice skrbeli, da bode iz dr. Heroldovega predloga vzprejet paragraf 3., ki slove: poučevanje v ljudskeje šoli vrši se le v jednom jeziku, poučni jezik v ljudskeje šoli je materinščina otrok šolo obiskajočih.

Po tem takem bodo zabranili ljudsko šolo porabiti za ponemčevanje in tedaj izgubi nemški šulverein večji del svojega sedanjšega delotroga. In tedaj utegnemo še doživeti, da poreče gospod dr. Weitlof: „moji gospodje in gospé, komedija je pri kraju, zaprimo hišo!“ (Posmehovanje na levi.)

Naposled imam še pojasniti, kako šolska nadzorstva Štajarska tudi srednje šole zlorabijo v ponemčevanje in tlačenje Slovencev. Zlati si prizadevajo zabraniti, da ne bi slovensko razumništvo vzgajalo se, množilo in krepilo. (Konec prih.)

Namen in pomen verske šole.

(Konec.)

Mi vernjemo, da je Bog ustanovil cerkev in nam je njen poglavar namestnik Zveličarjev na zemlji. Toda mi konservativni Nemci smo duševno najslabša stranka v zbornici, kakor nam je trdil voditelj leve. Stranka gosp. polanca za hebsko trgovsko zbornico, liberalci, prisegajo morda vsled svoje večje duševne moči na malomeščanske birokratske nazore. Vam je cerkev pomožni urad države, ki v prenesenem smislu upravlja vseh državljanov. (Prav dobro! in veselost na desnici.) Vam je cerkev oblast, ki išče človeške strasti v srci in je tam kroti, ker je redar ne opazuje, orožnik ne prime, sodnik ne obsodi; Vam je cerkev oblast, ki je od države prevzela neki del policijske dolžnosti. mejte svojo duševno večjo moč, mi ostanemo pri svoji moči in misli. A nekaj nas še lahko reže konservativce in liberalce, ako so zmerni, amreč prepričanje o potrebi vere za blagor države in družbe. Ako pa smo v tem jedini, potem dvojno premislite, prvič, da še nikoli ni bila vera tako potrebna ljudstvu, kakor danes (Prav res! na desnici) in drugič, da more ljudstvo dandanes vero dobiti skoro le še v judski šoli.

Gospôda moja! Naš čas je kritičen in ima

Janov*) obraz; povzdigniti se more do napredka; pa tudi pasti zelo globoko, kajti tehnični uspehi zahtevajo socialne reforme. Med tem pa je ljudstvo v velikih skušnjavah. Živi v bedi, okoli njega zlate obljube, in vsak dan ga miče, da bi utrolo tenko steno, ki ga loči od razkošnega izobilja. (Prav dobro! na desnici.) Bog me varuj, da bi vero priporočal kot upijanljivo pijačo za ljudstvo; kolikor odločneje ljudstvo zahteva pravi namen, tem ljubše mi je. Toda, gospôda moja, vera naj nam pomaga premagati nevarnosti prehodnega časa, vera naj ljudstvu pokaže njegovo pravico, katere ne tajimo, napolni s samozatajevanjem in čutom dolžnosti, da išče pravico na postavni poti in ne z brezozirno silo.

Kje pa se naj otroci naučé vere? Res je, v navadnih časih bi bila cerkev najprimernejši prostor, toda dve desetletji so nekrščeni vsak dan zaničevali in smešili cerkev in njene služabnike v podlih časnikih (Prav dobro! na desnici) ter odvrčali mladeniče od duhovniškega stanú, ki bi moral biti svet, v resnici pa je bil brez varstva. (Prav res! na desnici.) Danes je toliko pomanjkanje duhovnikov v Avstriji, da duhovščina le z vsemi močmi vzmaguje najpotrebnejše pastirstvo.

Ali naj se otroci krščansko vzgojujejo v domači hiši? Gospôda moja! Kje pa naj starši delavskega in rokodelskega stanú dobé časa, da bi vzgojevali svoje otroke? Danes je delo blago, ki je po nizki ceni na trgu, in še le pred kratkimi leti smo z velikim trudom tukaj dosegli normalni čas za delo 11 do 12 ur, ki je delavcu le za spanje in hitro jed. Torej skoro le v ljudski šoli morejo se otroci večji del dne in leta učiti vere po duhovnikih in zanesljivih učiteljih, ako so versko zanesljivi.

Mislim, da smem končati. Določbe, ki v šolskih postavah slabé verske čute prebivalstva, imajo znake bojne postave. Nikakor ne bi smeli dalje trajati, kakor boj proti cerkvi, ki ga je liberalna stranka iz trte zvila. (Prav res! na desnici.)

Liberalna stranka nima načelnih vzrokov, da bi ovirala reformo v verskem oziru. Liberalne stranke na Ogerskem in v Nemčiji niso nikoli skušale zatreti verske šole. Liberalna stranka na Ogerskem ali v Nemčiji je v političnem oziru mnogo srenejša, kakor naša.

Pa tudi mnogo praktičnih vzrokov moralo bi prisiliti liberalno stranko, da bi se v tej točki vdala in sodelovala pri reformi, kajti, gospôda moja, ravno vsled veri nasprotnih določb šolske postave iz leta 1868 Vas nadlegujemo tukaj v zbornici (Prav dobro! na desnici), vsled teh določb Vam naše ljudstvo ni naklonjeno (Tako je! na desnici); vsled teh določb

*) Jan je ime paganskega boga, čegar podoba je imela dvoje obrazov. Ured.